

Կենցաղի արդիականացում և արդիական արվեստ. մշակութային հեղափոխության մարտահրավերները 1920-ականների Խորհրդային Հայաստանում

Մատենագիտություն

Արխիվային նյութեր

1. Հայաստանի ազգային արխիվ, ՀԽՍՀ լուսավորության նախարարություն և ենթակա կազմակերպությունների ֆոնդ:
2. Հայաստանի ազգային արխիվ, Արտաշես Կարինյանի ֆոնդ:
3. Հայաստանի ազգային արխիվ, Գաբրիել Գյուրջյանի ֆոնդ:
4. Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարան, Աշոտ Հովհաննիսյանի ֆոնդ:
5. Հայաստանի ազգային պատկերասրահի հուշածեռագրային բաժին, Արա Սարգսյանի ֆոնդ:

Գրքեր, ավարտաճառեր

1. Ազատյան, Վարդան, *Արվեստաբանություն և ազգայնականություն. Հայաստանի և Վրաստանի միջնադարյան արվեստները 19-20-րդ դդ. Գերմանիայում* (Երևան: Ակտուալ արվեստ, 2012):
2. Ազատյան, Վարդան, ««Ոչ եղիցի չեղեալ, զոր ինչ եղևն»». Աշոտ Հովհաննիսյանի ավարտաճառը և նրա գործուն պատմագիտությունը» ուսումնասիրության մեջ, ըստ՝ Աշոտ Հովհաննիսյան, *Իսրայել Օրին և հայ ազատագրական գաղափարը/Israel Ory und die armenische Befreiungsidee* (Երևան: Հովհաննիսյան ինստիտուտ, 2016), էջ 567-709:
3. Աղաբաբյան, Սուրեն, *Եղիշե Չարենց*, գ. 1 (Երևան: Հայկ. ՍՍՀ ԳԱ, 1973):
4. Աղասյան, Արարատ, *Հայ կերպարվեստի զարգացման ուղիները XIX-XX դարերում* (Երևան: Ոսկան Երևանցի, 2009):
5. Բոգդանով, Ալեքսանդր, *Գեղարվեստը եւ բանւոր դասակարգը* (Մոսկւա: Հրատարակութիւն հայկական գործերի կոմիսարիատի, 1920):
6. Գասպարյան, Դավիթ, *Եղիշե Չարենցը և 1920-ական թվականների սովետահայ պոեզիան* (Երևան: Հայկ. ՍՍՀ ԳԱ, 1983):
7. Գրիգորյան, Մ., Կուրթանջյան, Ռ., Վարդապետովա, Ե., *Միքայել Մազմանյան* (Երևան: Կոլլաժ, 2020):
8. Թամանյան, Ալեքսանդր, *Փաստաթղթերի և նյութերի ժողովածու* (Երևան: Գիտություն, 2000):
9. Թանգյան, Հասմիկ, *Հայ գրքի կոնստրուկտիվիստական ձևավորումները 1920-ական թթ.. Միքայել Մազմանյան, Կարո Հալաբյան, Գևորգ Քոչար*, մագիստրոսական թեզ (Երևան: Հայաստանի գեղարվեստի պետական ակադեմիա, 2014):
10. Թերզիբաշյան, Վահրամ, *Գիր ու արվեստ (ղեմքեր, յերկեր, հարցեր)* (Լենինական: Տպարան Երրորդ դիվիզիայի քաղբաժնի, 1926):
11. Լեո, *Անցյալից* (Երևան: Շեն, 2009):

12. *Լենինը կուլտուրայի և արվեստի մասին* (Երևան: Հայպետհրատ, 1958):
13. Խաչատրյան, Հայարփի (Խմբ.), *Կրթամշակութային կյանքը Հայաստանի առաջին հանրապետության տարիներին. գիտաժողովի նյութեր* (Երևան: Տիգրան Մեծ, 2018):
14. Խառատյան, Հրանուշ, Շագոյան, Գայանե, Մարության, Հարություն, Աբրահամյան, Լևոն, *Ստալինյան բռնաճնշումները Հայաստանում. պատմություն, հիշողություն, առօրյա* հատորը (Երևան: Գիտություն, 2015):
15. Հարությունյան, Վահան, *Սովետահայ կերպարվեստը 1920-1925 թվականներին*, ատենախոսություն (Երևան: Ա. հ., 1953):
16. Հովակիմյան, Բախտիար, *Հայոց ծածկանունների բառարան* (Երևան: Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, 2005):
17. Հովհաննիսյան, Ռիչարդ, *Հայաստանի Հանրապետություն*, հ. 4 (Երևան: Տիգրան Մեծ, 2016):
18. Ղազախեցյան, Վլադիմիր, *Սովետական Հայաստանի գյուղացիության պատմությունը. 1920-1929 թթ.* (Երևան: Հայկական ՍՍՀ ԳԱ, 1975):
19. Ղազախեցյան, Վլադիմիր, *1937-ը Հայաստանում մենագրությունը* (Երևան: Զանգակ, 2005):
20. Ղազախեցյան, Վլադիմիր, *Հայաստանը 1920-1940 թթ.* (Երևան: Պատմության ինստիտուտ, 2006):
21. Մաթևոսյան, Վիլիելմ, *Հակոբ Կոջոյան. Արվեստը* (Երևան: ՍՍՀ ԳԱ հրատարակչություն, 1971):
22. Մարքս, Կառլ, Ենգելս, Ֆրիդրիխ, *Կոմունիստական մանիֆեստ* (Յերեվան: Պետական հրատարակչություն, 1922):
23. Յովսեփեանց, Գարեգին սարկալազ, *Փշրանքներ ժողովրդական բանահիստորիանից* (Թիֆլիս: Տպարան Մ. Շարածե, 1892):
24. Շախնազարյան, Իրինա, *Ռեալիստական արվեստի խնդիրները 1920-ական թվականների առաջին կեսի պարբերական մամուլում*, մագիստրոսական թեզ (Երևան: ԵԳՊԱ, 2014):
25. Ոսկայան, Աշոտ, *Չարենցի ժամանակը* (Երևան: Փրինտինգո, Ակտուալ արվեստ, 2017):
26. Պըլտեան, Գրիգոր, *Հայկական ֆուտուրիզմ* (Երևան: Սարգիս Խաչենց, Փրինթինգո, 2009):
27. Պլեխանով, Գեորգի, *Գեղարվեստը եւ հասարակական կյանքը* (Մոսկվա: Մուրճ եւ մանգաղ, 1923):
28. Սարյան, Մարտիրոս, *Գրառումներ իմ կյանքից* (Երևան: Հայաստան, 1966):
29. Սարյան, Ռուզան (Խմբ.), *Հուշեր Մարտիրոս Սարյանի մասին* (Երևան: Էդիտ պրինտ, 2020):
30. Վանանդեցի, Գուրգեն, *Մարտիրոս Սարյան, Յեղիշե Չարենց. նրանց ստեղծագործությունների հասարակական արժեքը* (Յերևան: Տպ. Հերմես, 1926):
31. Վարդանյան, Գուրգեն, *Մշակույթը առաջին հանրապետությունում (1918-1920թթ.)* (Երևան: Գիտություն, 2003):
32. Ցետկին, Կլարա, *Հիշողություններ Լենինի մասին* (Երևան: Հայպետհրատ, 1955):
33. Авакян, Артур, *Из истории художественной жизни Армении. 1920-1932* (Ереван: Арминус, 2002):
34. Белая, Ласло, Краус, Тамаш, *Сталин* (Москва: Издательство политической литературы, 1990):
35. Боффа, Джузеппе, *История Советского Союза*, հ. 1 (Москва: Международные отношения, 1990):
36. Бухарин, Николай, *Пролетарская революция и культура* (Петербург: Прибой, 1923):

37. Верт, Николай, *История Советского государства. 1900-1991* (Москва: Инфра-М, Весь мир, 2002):
38. Долуханян, Лола, *Из истории развития архитектуры Советской Армении в 20-е годы* (Ереван: Издательство АН АрмССР, 1978):
39. Долуханян, Лола, *Архитектура Советской Армении: 20-е годы* (Ереван: Советакан грох, 1980):
40. Дрампян, Рубен, *Акоп Карапетович Коджоян* (Москва: Советский художник, 1960):
41. Дрампян, Рубен, *Сарьян* (Москва: Искусство, 1964):
42. *Декреты Советской власти*, т. 2 (Москва: Государственное издательство политической литературы, 1959):
43. *Из истории советской архитектуры, 1926-1932 гг.: Документы и материалы* (Москва: Наука, 1970):
44. Калинин, Михаил, *Смычка города и деревни. Доклад на XIII съезде РКП(б) и резолюции* (Ленинград: Государственное издательство, 1924):
45. Лебедева, Лариса, *Повседневная жизнь российской деревни в 20-е годы XX века: традиции и перемены (на материалах Пензенской губернии)*, ԽՆԵՆՍԿԱԿԱՆՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ (Пенза: ԽՆԵՆՍԿ, 2006):
46. Лебина, Наталия, *Советская повседневность: нормы и аномалии* (Москва: Литературное обозрение, 2015):
47. Лунин, Б. (ԽՍՀՄ.), *Города социализма и социалистическая реконструкция быта: сборник статей* (Москва: Работник просвещения, 1930):
48. Сергеев, Владимир, *Борьба Коммунистической партии против мелкобуржуазности в искусстве (1917-1932 гг.)* (Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1976):
49. Сульдин, Андрей, *1937. Большой террор. Хроника одного года* (Москва: АСТ, 2022):
50. Троцкий, Лев, *Вопросы быта. Эпоха "культурничества" и ее задачи*, ԵՐԿՐԱՆԻ ԿՈՒԼՏՈՒՐՆԻՉԵՍՏՎԱՆԻ ԵՎ ԵՆ ԶԱԴԱՇԻ ԿՆԵՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ (Москва: Красная новь, 1923):
51. Троцкий, Лев, *Литература и революция* (Москва: Красная новь, 1923):
52. Хан-Магомедов, Селим, *Архитектура советского авангарда*, к. 1 (Москва: Стройиздат, 1996):
53. Хлевнюк, Олег, *Хозяин. Сталин и утверждение сталинской диктатуры* (Москва: Фонд первого президента России Б. Ч. Ельцина, Российская политическая энциклопедия, 2010):
54. Шкловский, Виктор, *Сентиментальное путешествие* (1923), <https://bit.ly/3qXXMom>, ԿՆԵՐՆԵՐԻ 1 ԿՈՒՐՍ 2022 թ.:
55. Шлеев, Владимир, *Революция и изобразительное искусство* (Москва: Изобразительное искусство, 1987):
56. Шмелев, Сергей, *Формирование нового быта горожан в 1920-е гг.*, ԽՆԵՆՍԿԱԿԱՆՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ (Самара: ԽՆԵՆՍԿ, 2019):
57. Attwood, Lynne, *Gender and Housing in Soviet Russia: Private Life in a Public Space* (Manchester, New York: Manchester University Press, 2010):
58. Boterbloem, Kees (ԽՍՀՄ.), *Life in Stalin's Soviet Union* (London: Bloomsbury Academic, 2019):
59. Bowlt, John E. (ԽՍՀՄ.), *Russian Art of the Avant Garde: Theory and Criticism. 1902-1934* (London: Thames u Hudson, 1991):
60. Clark, Katerina, Dobrenko, Evgeny (ԽՍՀՄ.), *Soviet Culture and Power: A History in Documents, 1917-1953* (New Haven, London: Yale University Press, 2007):

61. Conquest, Robert, *The Great Terror: A Reassessment* (Oxford: Oxford University Press, 1990):
62. David-Fox, Michael, *Crossing Borders: Modernity, Ideology, and Culture in Russia and the Soviet Union* (Pittsburgh: University of Pittsburgh press, 2015):
63. Fitzpatrick, Sheila (խմբ.), *Cultural Revolution in Russia, 1928-1931* (Bloomington, London: Indiana University Press, 1978):
64. Fitzpatrick, Sheila, *The Cultural Front. Power and Culture in Revolutionary Russia* (Ithaca, London: Cornell University Press, 1992):
65. Fitzpatrick, Sheila, *Everyday Stalinism: Ordinary Life in Extraordinary Times: Soviet Russia in the 1930s* (Oxford: Oxford University Press, 1999):
66. Getty, J. Arch, *Origins of the Great Purges: The Soviet Communist Party Reconsidered, 1933–1938* (Cambridge: Cambridge University Press, 1987):
67. Getty, J. Arch, Manning, Roberta T. (խմբ.), *Stalinist Terror: New Perspectives* (New York: Cambridge University Press, 1993):
68. Gray, Camilla, *The Russian Experiment in Art. 1863-1922* (London: Thames u Hudson, 1986):
69. Harris, James, *The Great Fear: Stalin's Terror of 1930s* (Oxford: Oxford University Press, 2017):
70. Kiaer, Christina, Naiman, Eric (խմբ.), *Everyday Life in Early Soviet Russia. Taking the Revolution Inside* (Bloomington, Indianapolis: Indiana University Press, 2006):
71. Kotkin, Stephen, *Stalin, Pparadoxes of Power, 1878-1928*, h. 1 (New York: Penguin Random House, 2014):
72. Rosenberg, William G. (խմբ.), *Bolshevik Visions: First Phase of the Cultural Revolution in Soviet Russia*, մաս 1 (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1990):
73. Schlesinger, Rudolf (խմբ.), *The Family in the U.S.S.R.: Documents and Readings* (London: Routledge, 1949):
74. Seigelbaum, Lewis, Sokolov, Andrei (խմբ.), *Stalinism as a Way of Life: A Narrative in Documents* (New Haven: Yale University Press, 2000):
75. Stites, Richard, *Revolutionary Dreams: Utopian Vision and Experimental Life in the Russian Revolution* (New York, Oxford: Oxford University Press, 1989):
76. Taylor, Brandon, *Art and Literature under the Bolsheviks: The Crisis of Renewal 1917-1924*, h. 1 (London: Pluto Press, 1991):
77. Timasheff, Nicholas S., *The Great Retreat: The Growth and Decline of Communism in Russia* (New York: E. P. Dutton and Company, 1946):

Յոդվածներ, որոշումներ, դեկրետներ

1. Ա., Մարտիկ, «Վտանգավոր հասկացողություն», *Ավանգարդ*, 29 նոյեմբերի 1924 թ.:
2. Ա. Նորեկ, «Ընկեր Ալ. Մարտունու («Մուրճի» մասին) հոդվածի առթիվ», *Խորհրդային Հայաստան*, 5 դեկտեմբերի 1922 թ.:
3. Ա., Վիտալի, «Կարմիր կնունքը գյուղում (մտքեր նոր կենցաղի մասին)», *Մաճկալ*, 7 փետրվարի 1924 թ.:
4. Ազատյան, Զ. [Հայկ], «Սոցիալիստական կուլտուրայի շենքին» հոդվածում, տե՛ս *Մուրճ*, 1922, թիվ 1, էջ 28-30:
5. Ազատյան, Զ. [Հայկ], «Ինդուստրացում, կուլտուրա, կենցաղ», *Խորհրդային Հայաստան*, 20 սեպտեմբերի 1929 թ.:
6. Ազատյան, Սուրեն, «Քավո՛ր ես, կոմերիտական չե՛ս», *Ավանգարդ*, 1 մայիսի 1925 թ.:

7. Ազատյան, Վարդան, «Հայկական ֆուտուրիզմը Հայաստանում», մաս 1, <https://bit.ly/3vdU41C>, այց՝ 25 դեկտեմբերի 2022 թ.:
8. Ազատյան, Վարդան, «Ժամկետն ընդդեմ ժամանակի. քսանականների կորսված մոդեռնիզմը», ըստ՝ <https://bit.ly/38qdLF9>, այց՝ 18 մարտ 2022 թ.:
9. Ազատյան, Վարդան, «Հետամնաց, ապազգային, ձախ. «3-րդ հարկ»-ի քննադատությունները», ըստ՝ *Երկխոսությունն իբրև անելիք. «3-րդ հարկ»-ի հայտը և այժմեականությունը 30 տարի անց*, գիտաժողովի նյութերի ժողովածու (Երևան: Գաֆեսճեան արվեստի կենտրոն, 2020), էջ 30-39:
10. Ազիզյան, Բ., «Կռվենք հին կենցաղի դեմ. Կարմիր հարսանիք», *Ավանգարդ*, 8 ապրիլի 1925 թ.:
11. Ալազան, «Լենինականում (Փաստեր յեվ դիտողություններ)», *Խորհրդային Հայաստան*, 14 հուլիսի 1928 թ.:
12. Ականատես, «Վերջ տանք հեքիմներին», *Խորհրդային Հայաստան*, 19 փետրվարի 1925 թ.:
13. Աղավնի, «Չեն սովորում վոր ինտելիգենտ չհամարվեն», *Ավանգարդ*, 15 հոկտեմբերի 1925 թ.:
14. Աղուսար, «Վոչ հնով, վոչ ել նորով», *Կոմունիստ* (Բաքու), 6 հունվարի 1924 թ.:
15. Անանյան, Վ. [Վախթանգ], «Ոգտագործենք յեկեղեցիները», *Ավանգարդ*, 20 հունվարի 1924 թ.:
16. [Անանյան], Վախթանգ, «Դուրս հանեցեք «ախտը» ձեր սրտից», *Ավանգարդ*, 13 հունվարի 1924 թ.:
17. Անուրջ, «Հ. Ս. Խ. Հանրապետության Լուսժողկոմ ընկեր Աշոտ Յովհաննիսեանի զեկյոյցը «Հայարտան»», *Կարմիր աստղ*, 2 սեպտեմբերի 1921 թ.:
18. Առաքելյան, Ս., «Ճառ կասես, զանգն ել կախիր», *Ավանգարդ*, 20 փետրվարի 1925 թ.:
19. Ավագյան, Արթուր, «“Standard”: О судьбе некоторых эстетических концепции в армянской художественной жизни 1920-х годов», ըստ՝ *Արվեստագիտություն. հոդվածների ժողովածու*, գ. 1 (Երևան: Գիտություն, 1998), էջ 121-135:
20. Ավագյան, Արթուր, «Հայաստանի Առաջին Հանրապետության մշակութային կյանքի պատմությունից», *Բանբեր հայագիտության*, 2018, թիվ 2, էջ 159-167:
21. Ավետիս, «Հեռու ավելորդություններից», *Ավանգարդ*, 15 հուլիսի 1924 թ.:
22. Արկին, Դ. [Դավիդ], «Վոճը ճարտարապետության մեջ», *Խորհրդային Հայաստան*, 25 հուլիսի 1928 թ.:
23. Արմեն, «Այց Լուկաշենին», *Խորհրդային Հայաստան*, 24 մարտի 1926 թ.:
24. «Ազգագրական ընկերության թանգարանը՝ Երեւանում», *Արտաքին գործերի ժողովրդական կոմիսարիատ. ինֆորմասիոն բաժին, Բիւլետեն*, թիվ 4, 1921, էջ 12:
25. «Աղջիկներին ծախում են», *Մաճկալ*, 29 ապրիլի 1924 թ.:
26. «Ամբողջ մասսայով անցնել կոլեկտիվ կենցաղի», *Խորհրդային Հայաստան*, 27 փետրվարի 1930 թ.:
27. «Անտարբեր «սպեցներին»», *Կոմունիստ* (Բաքու), 3 հունվարի 1921 թ.:
28. «Արևեստների թանգարանը», *Արտաքին գործերի ժողովրդական կոմիսարիատ. ինֆորմասիոն բաժին, Բիւլետեն*, թիվ 5-6, 1921, էջ 20:
29. «Աշխատաւորուհին և աշխատանքը», *Աշխատաւոր կնոջ թերթիկ*, ըստ՝ *Խորհրդային Հայաստան*, 2 հուլիսի 1921 թ.:
30. Բագրատունի, Ս. [Մուշեղ], «Նամակ քսենոփոնյան գյուղերից», *Խորհրդային Հայաստան*, 13 հոկտեմբերի 1923 թ.:
31. Բեկում, «Կոմունիստական կնունք», *Կոմունիստ* (Բաքու), 9 մարտի 1924 թ.:
32. Բզնունի, Վարազդատ, «Նշանը բավական չե», *Ավանգարդ*, 1 մայիսի 1925 թ.:

33. Բունիաթյան, Նիկողայոս, «Ժամանակակից ճարտարապետական վոճը յեվ հայկական գեղարվեստը», *Արվեստ*, 1926, թիվ 1-2, էջ 10-11:
34. Գ., «Կարմիր ամուսնություն», *Մաճկալ*, 24 փետրվարի 1924 թ.:
35. Գ. Սեվակ, «Կենցաղ. Աղոթքով են բժշկում», *Կոմունիստ* (Բաքու), 4 հունվարի 1924 թ.:
36. Գաբրիելյան, Սամսոն, «Նոր կենցաղ. Ծխելու դեմ պայքարելու լիզա», *Ավանգարդ*, 15 հունվարի 1925 թ.:
37. Գալիկյան, Զ., «Խորհրդային որենսդրությունը յեվ սովորության իրավունքը», *Խորհրդային Հայաստան*, 20 նոյեմբերի 1925 թ.:
38. Գեվորգյան, Զուսիկ, «Անկարգապահության դեմ», *Ավանգարդ*, 22 հոկտեմբերի 1924 թ.:
39. Գլյուրջյան, Գ. [Գաբրիել], «Կերպարար արվեստագետների ընկերությունը», *Վերելք*, 1924, թիվ 1, էջ 63-64:
40. Գյուրջյան, Գ. [Գաբրիել], «Հայաստանի կերպարվեստից աշխատավորների ընկերությունը յեվ նրանց պատկերահանդեսը», *Խորհրդային Հայաստան*, 11 մայիսի 1924 թ.:
41. Գուլբեկա, Վ., «Աշխատանքի հնգամյակը կանանց մեջ», *Մարտակոչ*, 16 նոյեմբեր 1923 թ.:
42. Գրիգորյան, «Կոմյերիտմիության կենցաղի ուսումնասիրման առթիվ», *Խորհրդային Հայաստան*, 22 հուլիսի 1925 թ.:
43. «Գաւառական թանգարաններ կազմելու մասին», *Հ.Ս.Ս.Հ. դեկրետների և հրամանների ժողովածու*, 1921, պ. 2, էջ 19:
44. «Գեղարվեստական պոլիտեխնիկումը», *Հ.Ս.Ս.Հ. Հայանդրհեռգործի փոստային ինֆորմացիոն բյուլետեն*, թիվ 10, 1925, էջ 4-5:
45. «Գրական, գեղարվեստական աշխատավորների ապահովութեան մասին», *Հ.Ս.Ս.Հ. դեկրետների և որոշումների հավաքածու*, թիվ 9, 1921, էջ 65-66:
46. «Գրական-գիտական մրցանակաբաշխութիւն», *Խորհրդային Հայաստան*, 21 հոկտեմբերի 1921 թ.:
47. Դարբինեան, Ս. [Մաթևոս], «Դեմքեր—դեպքեր XIV. Առողջացման նշաններ», *Կարմիր աստղ*, 8 փետրվարի 1923 թ.:
48. Դվոյան, Սիրանուշ, «Հայկական ֆուտուրիզմը Հայաստանում», մաս 2, <https://bit.ly/3vhHHVa>, այց՝ 25 դեկտեմբերի 2022 թ.:
49. «Դեկրետ 131. Հ.Ս.Ս.Հ. Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի», *Հ.Ս.Ս.Հ. դեկրետների յեվ վորոշումների հավաքածու*, 1922, թիվ 18, էջ 216-217:
50. Ե. Ս., «Մեր կորուստները», *Կոմունիստ* (Բաքու), 25 մարտի 1925 թ.:
51. Եվոյան, Ս., «Բռնի ամուսնության փորձ», *Խորհրդային Հայաստան*, 30 սեպտեմբերի 1923 թ.:
52. Յերզնկյան, Ա. [Արամայիս], «Մի քանի խոսք յեվ մի փոքրիկ պահանջ (Դիսկուսիոն կարգով)» [Ֆելիետոն], *Խորհրդային Հայաստան*, 11 հուլիսի 1928 թ.:
53. Երզնկյան, Ա. [Արամայիս], «Մեր շինարարության հիմնական խնդիրներից», *Խորհրդային Հայաստան*, 3, 8 օգոստոսի 1928 թ.:
54. «Եջմիածնի վանական թանգարանի պետականացման մասին», *Բիւլլետեն ներքին գործոց ժողովրդական կոմիսարիատի*, թիվ 2-3, 1923, էջ 6:
55. «Երաժշտական գործիքների ցուցակագրման, հաշւառքի եւ բռնագրավման մասին», *Հ.Ս.Ս.Հ. դեկրետների և հրամանների ժողովածու*, 1921, պ. 1, էջ 45:
56. Զանգի, «Միայն դասախոսությունների միջոցով յեվ հասկացնելով կարելի յե կռվել կրոնի դեմ», *Մաճկալ*, 27 դեկտեմբերի 1924 թ.:

57. «Ջատկի ծագումը (Թեզիսներ ագիտատորների համար)», *Կոմունիստ* (Բաքու), 9 ապրիլի 1925 թ.:
58. «Ընկ. Աշոտ Յովհաննիսյանը—կոմսոմոլին», *Ավանգարդ*, 29 նոյեմբերի 1923 թ.:
59. «Ընկ. Լենինի նամակը Ադրբեջանի, Վրաստանի, Հայաստանի, Դաղստանի, Լեռնական հանրապետության ընկեր կոմունիստներին», *Կոմունիստ* (Բաքու), 16 մայիսի 1921 թ.:
60. «Ընկ. Մեսանիկեանի ճառը», *Կարմիր աստղ*, 28 մայիսի 1921 թ.:
61. «Ընկ. Մյասնիկյանը կոմսոմոլի գյուղում ունեցած անելիքների մասին», *Ավանգարդ*, 8 դեկտեմբերի 1923 թ.:
62. «Ընկ. Մյասնիկեանի ճառը Հայաստանի խորհուրդների առաջին համագումարի առաջին նիստում, որպես զեկուցում Խորհրդային իշխանության կողմից», *Խորհրդային Հայաստան*, 2 փետրվարի 1922 թ.:
63. «Ընկ. Տրոցկու ճանապարհորդությունն Անդրկովկասում», *Խորհրդային Հայաստան*, 16 ապրիլի 1924 թ.:
64. «Ընկեր Դրաստամատ Սիմոնյանի զեկուցումը «Արվեստի բնագավառում վարելիք մեր քաղաքականության մասին»», *Խորհրդային Հայաստան*, 7, 12 հոկտեմբերի 1927 թ.:
65. «Ընկեր Հայկ Գյուլի-քելիսյանի յեզրափակման խոսքը», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 սեպտեմբերի 1927 թ.:
66. «Ընկեր Հայկազ Կոստանյանի զեկուցումը ՀԿ(Բ) Կ ԿԿ 4-րդ պլենումում», *Խորհրդային Հայաստան*, 15 հուլիսի 1928 թ.:
67. Թորիկ, «Մեր «զատիկը»», *Խորհրդային Հայաստան*, 18 ապրիլի 1925 թ.:
68. «Թատերական պիտոյքների ցուցակագրման եւ հաշվառության մասին», *Հ.Ս.Խ.Հ. դեկրետների և հրամանների ժողովածու*, 1921, պ. 1, էջ 82-83:
69. Իլյինա, «Շինարարությունը սոցիալիստական տեսակետից յեվ կենցաղի կուլտուրան», *Խորհրդային Հայաստան*, 22 մարտի 1930 թ.:
70. «Իդեոլոգիական պայքարի ֆրոնտում», *Խորհրդային Հայաստան*, 4 օգոստոսի 1927 թ.:
71. «Ինչպես պիտի պահի իրեն կոմունիստը», *Մաճկալ*, 21 նոյեմբերի 1924 թ.:
72. Լենին Վլադիմիր, «Սովետական իշխանության հաջողություններն ու դժվարությունները» (1919), ըստ՝ *Երկերի լիակատար ժողովածու*, հ. 38 (Երևան: Հայաստան, 1982), էջ 47-90:
73. Լենին Վլադիմիր, «Սովետական հանրապետության մեջ կանանց բանվորական շարժման խնդիրների մասին» (1919), ըստ՝ *ԵԼԺ*, հ. 39 (Երևան: Հայաստան, 1982), էջ 247-255:
74. Լենին Վլադիմիր, «Աշխատավորուհիների միջազգային օրվա առթիվ» (1920), ըստ՝ *ԵԼԺ*, հ. 40 (Երևան: Հայաստան, 1982), էջ 230-232:
75. Լենին Վլադիմիր, «Երիտասարդության միությունների խնդիրները. ճառ Ռուսաստանի կոմունիստական երիտասարդության միության համառուսաստանյան III համագումարում 1920 թ. հոկտեմբերի 2-ին» (1920), ըստ՝ *ԵԼԺ*, հ. 41 (Երևան: Հայաստան, 1982), էջ 357-380:
76. Լենին Վլադիմիր, «Աշխատավորուհիների միջազգային օրը» (1921), ըստ՝ *ԵԼԺ*, հ. 42 (Երևան: Հայաստան, 1982), էջ 455-457:
77. Լենին Վլադիմիր, «Ադրբեջանի, Վրաստանի, Հայաստանի, Դաղստանի, Լեռնականների հանրապետության կոմունիստ ընկերներին» (1921), ըստ՝ *ԵԼԺ*, հ. 43 (Երևան: Հայաստան, 1982), էջ 237-240:
78. Լենին Վլադիմիր, «Սովետների համառուսաստանյան IX համագումարը» (1921), ըստ՝ *ԵԼԺ*, հ. 44 (Երևան: Հայաստան, 1982), էջ 341-401:

79. Լենին, Վլադիմիր, «Կոոպերացիայի մասին» (1923), ըստ՝ *ԵԼԺ*, հ. 45 (Երևան: Հայաստան, 1983), էջ 436-446:
80. Լեռ Կամսար, «Ֆելյետոնի փոխարեն... (Դիսկուսիա)», *Խորհրդային Հայաստան*, 15 հուլիսի 1928 թ.:
81. Լեռ Կամսար, «Մեր ճարտարապետության մասին», *Խորհրդային Հայաստան*, 1 հուլիսի 1928 թ.:
82. Լեռ-Կամսար, «Ճարտարապետական նոթեր», *Խորհրդային Հայաստան*, 19 հունվարի 1930 թ.:
83. «Լազարեան ճեմարանի փոխադրությունը», *Կարմիր Շիրակ*, 6 հուլիսի 1921:
84. «Լավ ու վատ սովորություններ», *Մաճկալ*, 24 փետրվարի 1924 թ.:
85. «Լենինի նամակը Ադրբեջանի, Հայաստանի, Դաղստանի եւ Լեռնականների ընկ. կոմունիստներին», *Կոմունիստ* (Երևան), 10 մայիսի 1921 թ.:
86. «ԼԿՅԵՄ յեվ բարոյականությունը», *Ավանգարդ*, 3, 7, 10, 14 դեկտեմբերի 1924 թ.:
87. «Լուկաշեն», *Յ.Խ.Ս.Հ. Հայանդրիեռզործի փոստային ինֆորմացիոն բյուլլետեն*, 1926, թիվ 1, էջ 7-8:
88. Խ., Յեզեկ, «Տոնենք միայն մեր տոները», *Մաճկալ*, 31 հոկտեմբերի 1923 թ.:
89. Խ., Յեզեկ, «Վատ սովորությունները մեր գյուղերում», *Մաճկալ*, 12 փետրվարի 1924 թ.:
90. Խանդամիրյան, Ա., «Խորհրդային Հայաստանի Կենտր. Գործ. Կոմիտեյի որոնասրությունը», *Մարտակոչ*, 27 սեպտեմբերի 1924 թ.:
91. «Խմբագրության կողմից», *Նորք*, 1922, թիվ 1, էջ 5-6:
92. Կարինեան, Ա. [Արտաշես], «Խորհրդային Հայաստանը եւ հայ ինտելլիգենցիան», *Կարմիր աստղ*, 26 մարտի 1921 թ.:
93. Կարինյան, Ա. [Արտաշես], «Հայ պրոլետարական գրողները յեվ գյուղացիական Հայաստանը», *Մարտակոչ*, 21 դեկտեմբերի 1923 թ.:
94. Կարինյան, Ա. [Արտաշես], «Նոր ուղիներով», *Խորհրդային Հայաստան*, 15 ոգոստոսի 1925 թ.:
95. Կարինյան, Արտ. [Արտաշես], «Ստեփան Աղաջանյան», *Սովետական գրականություն և արվեստ*, 1946, թիվ 1-2, էջ 200-204:
96. «Կանանց իրավունքները Խ.Ս.Հ. Միության մեջ», *Մարտակոչ*, 24 օգոստոսի 1923 թ.:
97. «Կենսաթոշակներ կուլտուրայի մշակներին», *Կարմիր աստղ*, 1 հոկտեմբերի 1921 թ.:
98. «Կենցաղի խնդիր», *Մարտակոչ*, 15 օգոստոսի 1923 թ.:
99. «Կենցաղի խնդիրը», *Խորհրդային Հայաստան*, 8 սեպտեմբերի 1923 թ.:
100. «Կերտողական արւեստի դպրոց», *Արտաքին գործերի ժողովրդական կոմիսարիատ. ինֆորմասիոն բաժին, Բիւլլետեն*, թիվ 4, 1921, էջ 12:
101. «Կոմերիտմիության աշխատանքի մասին», ըստ՝ *ՍՍԿԿ-ն համագումարների, կոնֆերանսների և Կենտկոմի պլենումների բանաձևերում և որոշումներում*, հ. 3 (Երևան: Հայաստան, 1987), էջ 609-626:
102. «Կրոնասեր կոմյերիտական», *Ավանգարդ*, 16 ապրիլի 1925 թ.:
103. Հ., «Պատկերներ մեր կենցաղից», *Խորհրդային Հայաստան*, 8 հունվարի 1924 թ.:
104. Հ., «Քաղաքացիական թաղում Քարվանսարայում», *Մաճկալ*, 7 մայիսի 1924 թ.:
105. Հ. Ս., «Հակակրոնական աշխատանքների շուրջը», *Ավանգարդ*, 4 հոկտեմբերի 1925 թ.:
106. Հ. Ն., «Կռիվ հայիոյանքի դեմ», *Մաճկալ*, 20 հուլիսի 1923 թ.:
107. Հ. Նար., ««Գրականություն յեվ հեղափոխություն» (դասախոսություն ընկ. Արտաշես Կարինյանի)», *Խորհրդային Հայաստան*, 18 մարտի 1923 թ.:
108. Հ., Ստեփան, «Հեռու ավելորդություններից», *Ավանգարդ*, 29 նոյեմբերի 1925 թ.:

109. Հալաբյան, Կարո, «Շինարարական խնդիրները», *Խորհրդային Հայաստան*, 24 հունիսի 1928 թ.:
110. Հալաբյան, Կարո, «Շինարարական խնդիրները», *Խորհրդային Հայաստան*, 24 հունիսի 1928 թ.:
111. Համո, «Նոր կենցաղն ու բանվորի վերաբերմունքը», *Խորհրդային Հայաստան*, 6 դեկտեմբերի 1923 թ.:
112. [Յովհաննիսյան, Աշոտ] Հ., Աշ., «Կուլտուրա յեվ Հոկտեմբեր», *Խորհրդային Հայաստան*, 7 նոյեմբերի 1922 թ.:
113. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Հոկտեմբերը՝ ընդարձակվող հեռանկարի առաջ», *Խորհրդային Հայաստան*, 7 նոյեմբերի 1924 թ.:
114. Հովհաննիսյան, Հ.[Համո], «Զգույշ յեվ առանց հարայ-հրոցի», *Ավանգարդ*, 30 դեկտեմբերի 1925 թ.:
115. Հովհաննիսյան, Համո, «Նոր նշանաբանով», *Ավանգարդ*, 21 դեկտեմբերի 1924 թ.:
116. Հովվյան, Պար., «Վայրենի բարքեր (Սեփ. թղթ. Արդվուց)», *Մարտակոչ*, 24 հոկտեմբերի 1923 թ.:
117. «Հայ արևեստագետների պատկերահանդեսի հանդիսաւոր բացումը», *Խորհրդային Հայաստան*, 22 հուլիսի 1921 թ.:
118. «Հայաստանի արդի վիճակը», *Կարմիր աստղ*, 11 մայիսի 1921 թ.:
119. «Հայաստանի Լուսժողկոմատի գործերից», *Կարմիր աստղ*, 6 մայիսի 1922 թ.:
120. «Հայաստանի խորհրդայնացման IV տարեդարձի տոնակատարությունը. Ընկ Սյասնիկյանի ճառը», *Մարտակոչ*, 2 դեկտեմբերի 1924 թ.:
121. «Հայաստանի կոմկուսակցության չորրորդ համագումարը. Կենտկոմի քաղաքական հաշվետվությունը (ընկ. Համբարձումյանի զեկուցումը)», *Խորհրդային Հայաստան*, 4 դեկտեմբերի 1925 թ.:
122. «Հայաստանի Կոմունիստական Կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտեից», *Կոմունիստ (Բաքու)*, 5 դեկտեմբերի 1920 թ.:
123. «Հանրային մատենադարանի փոխադրումը Երեւան», *Արտաքին գործերի ժողովրդական կոմիսարիատ. ինֆորմասիոն բաժին, Բիւլլետեն*, թիվ 4, 1921, էջ 12-13:
124. «ՀԱՄԿ(Բ)Կ Կենտկոմի որոշումը կենցաղի վերակառուցման աշխատանքի մասին. 1930 թ. մայիսի 16», ըստ՝ *ՍՄԿԿ-ն համագումարների, կոնֆերանսների և Կենտկոմի պլենումների բանաձևերում և որոշումներում*, հ. 5 (Երևան: Հայաստան, 1989), էջ 154-156:
125. «Հ.Կ.(Բ.) Կ. պլենումը», *Խորհրդային Հայաստան*, 3 հուլիսի 1928 թ.:
126. «ՀԿ (Բ.) Կ Կենտկոմի չորրորդ պլենումի արդյունքները», *Խորհրդային Հայաստան*, 5 հուլիսի 1928 թ.:
127. «Հոգեւոր հաստատություններին պատկանող կուլտուր-կրթական հիմնարկութիւնների պետականացման մասին», *Հ.Ս.Խ.Հ. դեկրետների և հրամանների ժողովածու*, 1921, պ. 1, էջ 16:
128. «ՀՍԽՅ հանրապետությունում տոնվելիք որերի մասին», *Խորհրդային Հայաստան*, 21 օգոստոսի 1924 թ.:
129. «ՀՍԽՅ պրոլետարական ճարտարապետների միության դեկլարացիան», *Խորհրդային Հայաստան*, 31 հունվարի 1930 թ.:
130. Ղազախեցյան, Վ. [Վլադիմիր], «Աշոտ Յովհաննիսյանը և խորհրդահայ մշակույթը», *Լրաբեր հասարակական գիտությունների*, 2000, թիվ 2, էջ 16-22:
131. Մ., Անուշավան, ««Ազատագրվածները»», *Ավանգարդ*, 5 մայիսի 1925 թ.:
132. Մազմանյան, Մ. [Միքայել], «Շինարարական խնդիրներ», *Խորհրդային Հայաստան*, 12 հոկտեմբերի 1927 թ.:

133. Մազմանյան, Միքայել, «Ճարտարապետության յեվ վոճի մասին», *Խորհրդային Հայաստան*, 28 հունիսի 1928 թ.:
134. Մազմանյան, Մ. [Միքայել], «Եկլեկտիզմի առաքյալը», *Խորհրդային Հայաստան*, 16 դեկտեմբերի 1928 թ.:
135. Մազմանյան, Միքայել, «Եպոխայի մոնումենտը. սոցալիստական ագրո-քաղաքի հատակագծման պրոբլեմը», *Խորհրդային Հայաստան*, 22 փետրվարի 1930 թ.:
136. Մարգարյան, Ովիկ, «Ճարտարապետական շինարարության խնդիրներից (Մտքերի փոխանակության կարգով)», *Խորհրդային Հայաստան*, 8 հունիսի 1928 թ.:
137. Մակինցեան, Պ. [Պոլոս], «Մեր անելիքը Թիֆլիսում», *Կարմիր աստղ*, 30 մարտի 1921 թ.:
138. Մանասյան, Ն., Գարունի Ռ., «Կարմիր թաղում Ռնդամալում», *Մաճկալ*, 2 ապրիլի 1924 թ.:
139. Մարո, «Մեր ինտելլիգենցիային», *Կարմիր աստղ*, 17, 24, 26 դեկտեմբերի 1920 թ.:
140. Մելիքյան, Մ., «Մեր շինարարության հիմնական խնդիրներից», *Խորհրդային Հայաստան*, 16 մայիսի 1928 թ.:
141. Մելս, «Հարբեցողության դեմ պետք է կռվել», *Մաճկալ*, 6 փետրվարի 1924 թ.:
142. Միրզախանյան, Ռուբեն, «Կերպարվեստը և երաժշտությունը Խորհրդային Հայաստանում /1921-1925թթ./», *Գիտական տեղեկատու*, 2016, թիվ 1-2, էջ 5-27:
143. Մխիթարյան, Մ., «Հինը թե, նորը», *Կայծ*, 1929, թիվ 1-2, էջ [7-8]:
144. [Մյասնիկյան, Ալեքսանդր] Մարտունի, Ալ., «Հին եւ նոր Հայաստանը», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1921 թ.:
 - a. Մարտունի, Ալ., «Պրոլետարական գրականության նվիրված «Մուրճ» ամսագրի No 1-մի առթիվ», *Խորհրդային Հայաստան*, 2 դեկտեմբերի 1922 թ.:
 - b. Մարտունի, Ալ., «Կոմունիստական կուսակցութունը և ազգային հարցը Անդրկովկասում», *Մարտակոչ*, 6, 7 ապրիլի 1923 թ.:
 - c. Մարտունի, Ալ., «Յեռամյա սոցիալիստական Հայաստանի առօրյա խնդիրները», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 նոյեմբերի 1923 թ.:
145. Մռավյան, Ա. [Ասքանազ], «Յերևանի ժողովրդական տան կառուցման խնդիրը», *Խորհրդային Հայաստան*, 24 փետրվարի 1926 թ.:
146. «Մասնաւոր անձանց մօտ գտնուող գրադարանների ցուցակագրման, հաշւառման եւ բռնագրաւման մասին», *Հ.Ս.Խ.Հ. դեկրետների և հրամանների ժողովածու*, 1921, պ. 1, էջ 97-98:
147. «Մասնաւոր անձանց եւ հաստատութիւնների հնագիտական արժէք ունեցող յուշարձանների ցուցակագրման, հաշի առման եւ պահպանման մասին», *Հ.Ս.Խ.Հ. դեկրետների եւ հրամանների ժողովածու*, 1921, պ. 1, էջ 57-59:
148. «Մեր գեղական գրողներին», *Մաճկալ*, 29 դեկտեմբերի 1922 թ.:
149. «Մեր ճարտարապետության ուղին», *Խորհրդային Հայաստան*, 6 հունվարի 1929 թ.:
150. «Մեր ցուցմունքները», *Խորհրդային Հայաստան*, 25 հունիսի 1925 թ.:
151. «Մյասնիկյանի անվան Հայաստանի Հանրային Գրադարանը», *Հ.Ս.Խ.Հ. Հայանդրհեռգործի փոստային ինֆորմացիոն բյուլետեն*, թիվ 10, 1925, էջ 2-3:
152. «Յեկեղեցին պետութիւնից բաժանելու վերաբերյալ կանոնների խախտումը», *Հ.Ս.Խ.Հ. դեկրետների յեվ վորոշումների հավաքածու. Քրեական որոնսգիրք*, 1922, թիվ 21, էջ 31-32:
153. «Յերիտասարդության կյանքի յեվ կենցաղի կանոնավորումը (Ընկ. Յարոսլավսկու հողվածը՝ ռադիո-հեռագրով)», *Մարտակոչ*, 6 դեկտեմբերի 1925 թ.:
154. «Յերևանի ժողովրդական տան կառուցումը», *Աշխատանք*, 1927, թիվ 16, էջ 25-26:

155. «Յերևանի ժողովրդական տան նախապատրաստական աշխատանքները», *Յ.Խ.Ս.Յ. Հայանդրհեռգործի փոստային ինֆորմացիոն բյուլլետեն*, 1926, թիվ 7, էջ 7-8:
156. «Նախապատրաստական աշխատանքներ», *Խորհրդային Հայաստան*, 1926, թիվ 1, էջ 2:
157. Նարինե, «Ճառելը քիչ է», *Ավանգարդ*, 8 ապրիլի 1925 թ.:
158. Նիկոլ, «Կարգապահ լինենք», *Ավանգարդ*, 29 նոյեմբերի 1924 թ.:
159. Նիմանդ, «Սնուտիապաշտություն», *Հայաստանի աշխատավորուհի*, 1925, թիվ 1, էջ 31-33:
160. Նշանեան, Մարկ, «Չարենց և յեղափոխությունը», *Կամ*, 2015, թիվ 6, էջ 79-123:
161. «Նոր կենցաղ», *Մարտակոչ*, 30 սեպտեմբերի 1923 թ.:
162. «Նոր կենցաղայիններ», *Ավանգարդ*, 12 ապրիլի 1924 թ.:
163. «Նոր հիմքերի վրա», *Ավանգարդ*, 31 դեկտեմբերի 1924 թ.:
164. Շախնազարյան, Իրինա, «Կանանց ազատագրման խնդիրը 1920-ականների խորհրդահայ մամուլում», ըստ՝ Ժաննա Անդրեասյան, Աննա Ժամակոչյան, Արփի Մանուսյան (խմբ.), *Սեռականությունը հայկական [համա]տեքստերում* (Երևան: Սոցիոսկոպ, 2019), էջ 417-480:
165. Շախնազարյան, Իրինա, ««Հայկական ոճի» նոր հանգրվանը. խորհրդահայ արվեստի սկզբնավորումը», ըստ՝ Աշոտ Ոսկանյան և Թոմաս Շրապել (խմբ.), *Հայաստան 2018. Իրողություններ և հեռանկարներ. Ինքնություն 3 (2)* (Երևան: Յուրմանիտար հետազոտությունների հայկական կենտրոն, 2020), էջ 221-228:
166. Շահնազարյան, Իրինա, «Հարատևող հնի և հավակնոտ նորի միջև. կենցաղի և արվեստի արդիականացման փորձը 1920-ականների առաջին կեսին», *Հայկական արդիությունների ուսումնասիրման նախագիծ*, <https://bit.ly/3gAztL1>, այց՝ 18 հուլիսի 2022 թ.:
167. Շմավոն, «Կին-բաժնի աշխատանքների մասին», *Խորհրդային Հայաստան*, 9 դեկտեմբերի 1925 թ.:
168. Շմալոն, «Ի՞նչ է սպասում մեզ», *Կարմիր աստղ*, 10 ապրիլի 1921 թ.:
169. «Շրջաբերական № 138», *Բյուլլետեն ներքին գործոց կոմիսարիատի*, 1922, թիվ 15-16, էջ 17:
170. Ոհանջանյան, Ա., «Հարբեցողության դեմ», *Խորհրդային Հայաստան*, 8 հունվարի 1924 թ.:
171. Ոհանջանյան, Արտ., «Տատներ Բամյանի դատի առթիվ», *Խորհրդային Հայաստան*, 23 սեպտեմբերի 1925 թ.:
172. Չիլինկարյան, Ս., «Հին կենցաղի մնացորդները (Մեր սեփ. թղթակցից)», *Կոմունիստ (Բաքու)*, 10 մարտի 1924 թ.:
173. Պատրիկ, «Վոտքը վերմակով պարզիր», *Ավանգարդ*, 23 մարտի 1924 թ.:
174. Պետիկ, «Հանցանքի մի տեսակ (Դատախազության ուշադրության)», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 մարտի 1925 թ.:
175. Պետրոսյան, Ս., «Հին մնացորդ», *Ավանգարդ*, 8 ապրիլի 1925 թ.:
176. Պողոսյան, Լեվ., «Կոմսոմոլի պսակը Աղհամզալու գյուղում», *Մաճկալ*, 1 հունվարի 1925 թ.:
177. Ռեմ, «Վերջ տանք ծխելու ախտին», *Ավանգարդ*, 22 հոկտեմբերի 1924 թ.:
178. Ռշտունի, ««Սրբի» ոգուտը», *Խորհրդային Հայաստան*, 17 նոյեմբերի 1923 թ.:
179. «ՌԿ(Բ)Կ ութերորդ համագումարը», ըստ՝ ՍՍԿԿ-ն համագումարների, *կոմֆերանսների և Կենտկոմի պլենումների բանաձևերում և որոշումներում*, հ. 2 (Երևան: Հայաստան, 1986), էջ 91-120:
180. Ս. Բ., «Ձատիկը—բանվորի տոնը չէ», *Կոմունիստ (Բաքու)*, 10 ապրիլի 1925 թ.:

181. Ս. Մ., «Խօսակցութիւն Հայաստանի ժող. կոմիսարի հետ», *Կարմիր աստղ*, 23 հունիսի 1921 թ.:
182. Ս. Գալաչ, «Խորհրդային իշխանութիւնը և ինտելիգէնցիան», *Կոմունիստ* (Բաքու), 31 մայիսի, 1 հունիսի 1921 թ.:
183. Ս. Տարագիր, «Խորհրդաւոր գիշերը. Խորհրդային Հայաստանի միամեակի առթիւ», *Կարմիր աստղ*, 29 նոյեմբերի 1921 թ.:
184. [Սամվելյան, Խաչիկ] Ս., Խ., «Ինչ բան է Ջագսը կամ քաղակտերի գրանցումը», *Մաճկալ*, 20 մայիսի 1924 թ.:
 - a. Ս., Խ., «Ծնվող յերեխան յեվ նրա իրավունքների պաշտպանությունը», *Մաճկալ*, 23 մայիսի 1924 թ.:
 - b. Ս., Խ., «Անուսնություն», *Մաճկալ*, 27 մայիսի 1924 թ.:
 - c. Ս., Խ., «Անուսնական իրավունքը», *Մաճկալ*, 30 մայիսի 1924 թ.:
 - d. Ս., Խ., «Անուսնալուծություն կամ ապահարզան», *Մաճկալ*, 3 հունիսի 1924 թ.:
 - e. Ս., Խ., «Անուսինների իրավունքները», *Մաճկալ*, 10 հունիսի 1924 թ.:
 - f. Ս., Խ., «Գյուղացին յեվ սնտիապաշտությունները», *Մաճկալ*, 27 հունիսի 1924 թ.:
 - g. Ս., Խ., «Ժառանգական իրավունք», *Մաճկալ*, 2, 6 հուլիսի 1924 թ.:
185. Սարգսյան, Արա, «Հինը չի կարող բավարարել», *Խորհրդային Հայաստան*, 1926, թիվ 1, էջ 2:
186. Սարգսյան, Արա, «Քանդակագործության զարգացման ուղիները մեզանում», *Գրական դիրքերում*, 1927, թիվ 2, էջ 10-12:
187. Սարյան, Մ. [Մարտիրոս], «Յերևանում կառուցվելիք ժողովրդական տան խնդիրը», *Խորհրդային Հայաստան*, 6 մարտի 1926 թ.:
188. Սիմոնյան, Ս., «Ինչպես չպիտի լինի կոմյերիտականը», *Ավանգարդ*, 20 դեկտեմբերի 1925 թ.:
189. Սիմուրդեան, «Պետք է ուսումնասիրել գյուղը», *Խորհրդային Հայաստան*, 2 փետրվարի 1924 թ.:
190. Սկիր, «Կենցաղային խնդիրներից», *Խորհրդային Հայաստան*, 21 փետրվարի 1924 թ.:
191. Սպենդիարյան, Ա. [Ալեքսանդր], «Վորոշ հարմարություններ պետք է ստեղծել», *Խորհրդային Հայաստան*, 1926, թիվ 1, էջ 2:
192. «.,Ստանդարտի., կուրսը», *Standard*, 1924, թիվ 1, էջ 1-2:
193. Վասիլյան, «Ունքը շինելու տեղ աչքն են հանում», *Մաճկալ*, 25 հունվարի 1925 թ.:
194. Վասիլյան, Վ., «Ելի դեպի Գեղարդ», *Ավանգարդ*, 26 նոյեմբերի 1925 թ.:
195. Վարդանյան, Վարդան, «Պետք է արմատախիլ անել հայիոյանքը», *Մաճկալ*, 18 մայիսի 1924 թ.:
196. Տէր-Սիմոնեան, Դր. [Դրաստամատ], «Արդի գեղարւեստական գրականութիւնը Հայաստանում», *Քուրա*, 1923, թիվ 2, էջ 62-67:
197. Տիմուս, «Յեղիշե Չարենցի դասախոսությունը («Ռուսական արդի պոեզիան»», *Խորհրդային Հայաստան*, 12, 13 ապրիլի 1923 թ.:
198. Տոնյան, Արամ, «Ջագսը յեվ վիճակագրությունը զավառակներում», *Խորհրդային Հայաստան*, 22 նոյեմբերի 1922 թ.:
199. Տրոցկի, Լ. [Լև], «Հանուն նոր կենցաղի համար մղվող պայքարում», *Խորհրդային Հայաստան*, 28 մայիսի 1923 թ.:
200. Տրոցկի, Լ., «Պոեզիայի ձևական շկոլան յեվ մարքսիզմը», *Պայքար*, 1923, թիվ 9, էջ 8-12, թիվ 12-13, էջ 14-17:

201. Տրոցկի, Լ., «Պրոլետարական կուլտուրա յեվ պրոլետարական արվեստ», *Խորհրդային Հայաստան*, 30 սեպտեմբերի, 3, 5, 6, 9 հոկտեմբերի 1923 թ.:
202. Տրոցկի, Լ., «Պրոլետարական կուլտուրա յեվ պրոլետարական գեղարվեստ», *Մարտակոչ*, 27, 28 սեպտեմբերի, 4, 6, հոկտեմբերի 1923 թ.:
203. Տրոցկի, Լ., «Պրոլետարական կուլտուրա յեվ պրոլետարական գեղարվեստ», *Կոմունիստ* (Բաքու), 3, 5, 8 հոկտեմբերի 1923 թ.:
204. Տրոցկի, Լ., «Կուսակցական քաղաքականությունը արվեստի մեջ», *Խորհրդային Հայաստան*, 21, 24 հոկտեմբերի 1923 թ.:
205. Տրոցկի, Լ., «Կուսակցական քաղաքականությունը արվեստի մեջ», *Մարտակոչ*, 18, 20 հոկտեմբերի 1923 թ.:
206. Տրոցկի, Լ., «Միայն քաղաքականությամբ չէ, վոր կենդանի յե մարդը», *Խորհրդային Հայաստան*, 26, 27 հուլիսի 1923 թ.:
207. Տրոցկի, Լ., «Կենցաղը վերակազմելու համար պետք է ճանաչել այն», *Խորհրդային Հայաստան*, 28 հուլիսի 1923 թ.:
208. Տրոցկի, Լ., «Հին ընտանիքից դեպի նորը», *Խորհրդային Հայաստան*, 1 օգոստոսի 1923 թ.:
209. «Տեսակցութիւն ընկ. Պ. Մակինցեանի հետ», *Խորհրդային Հայաստան*, 13 մայիսի 1922 թ.:
210. «Տօն օրերի լրացման մասին», *Հ.Ս.Խ.Հ. դեկրետների եւ հրամանների ժողովածու*, 1921, պ. 1, էջ 72-73:
211. Փիլո, «Նոր մարդ ու նոր աղաթ», *Մաճկալ*, 23 մայիսի 1924 թ.:
212. Քալանթար, Աշխարհբեգ, «Հայ ճարտարապետության գործնական նշանակությունը», *Արվեստ*, 1927, թիվ 5-6, էջ 11-12:
213. Քոչար, Գեորգ, «Արևմուտքի ճարտարապետական տեխնիկայից (Մի ամիս Գերմանիայում)», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 հունվարի 1928 թ.:
214. Քոչար, Գեորգ, «Մի անհաջող փորձ ճարտարապետական վոճի խնդրում (Պատասխան ընկ. Ա. Կ.-ին)», *Նոր ուղի*, 1929, թիվ 1, էջ 329-337:
215. «Քարուքանդ երկրում», *Կոմունիստ* (Բաքու), 5 դեկտեմբերի 1920 թ.:
216. «Восьмой съезд РКП(б)», ըստ` *КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК*, т. 2 (Москва: Издательство политической литературы, 1983), էջ 67-92:
217. «Декларация об'единения пролетарских архитекторов ССР Армении», *На рубеже Востока*, 1930, թիվ 1, էջ 118-121:
218. [Каринян, Арташес] К., А., «О „стиле“ и строительстве», *Большевик Закавказья*, 1928, թիվ 7-8, էջ 103-112:
219. Карпов, Михаил, «Коммунальный рай. Как советская власть создавала нового человека», <https://bit.ly/36Kqm5H>, այց` 5 մարտի 2022 թ.:
220. Килин, А., ««Смычка» города и деревни: политика государства или практика выживания?», <https://bit.ly/3LGHhoz>, այց` 14 փետրվար 2022 թ.:
221. Коллонтай, А., «Тезисы о коммунистической морали в области брачных отношений», <https://bit.ly/3u3jLw0>, այց` 9 փետրվար 2022 թ.:
222. Коллонтай, А. [Александра], «Семья и коммунизм», *Коммунистка*, 1920, թիվ 7, էջ 16-19:
223. Луначарский, А. [Александра], «Ленин и искусство», <https://bit.ly/3DBoJmT>, այց` 1 մարտ 2020 թ.:
224. Мазманян, Микаел, «О национальной архитектуре», *На рубеже Востока*, 1928, թիվ 8, էջ 126-136:

225. Нендза-Щикониовска, Кинга, «Частное — значит политическое. Утопия дома-коммуны Николая Кузьмина и современный ей дискурс коллективизации частного», <https://bit.ly/3V6Y5Kq>, այց 3 հոկտեմբերի 2022 թ.:
226. «О национализации Художественной Галереи Щукина», *Собрание узаконений и распоряжений рабочего и крестьянского правительства*, 1918, քիւ 81, էջ 1011:
227. «О работе ОПРА Армении», *Советская архитектура*, 1931, քիւ 1-2, էջ 67:
228. Смидович, С. [Софья], «Из быта семьи коммуниста», *Коммунистка*, 1928, քիւ 7, էջ 15-18:
229. Сталин, Иосиф, «О политических задачах университета народов Востока: Речь на собрании студентов КУТВ, 18 мая 1925 г.», ըստ` *Сочинения*, հ. 7 (Москва: Государственное издательство политической литературы, 1952), էջ 133-152:
230. Сталин, Иосиф, «Год великого перелома. К XII годовщине Октября», ըստ` *Сочинения*, հ. 12 (Москва: Государственное издательство политической литературы, 1952), էջ 118-135:
231. Сталин, Иосиф, «О задачах хозяйственников. Речь на Первой Всесоюзной конференции работников социалистической промышленности, 4 февраля 1931 г.», ըստ` *Сочинения*, հ. 13, էջ 39:
232. Сталин, Иосиф, «Новая обстановка — новые задачи хозяйственного строительства. Речь на совещании хозяйственников, 23 июня 1931 г.», ըստ` *Сочинения*, հ. 13 (Москва: Государственное издательство политической литературы, 1952), էջ 51-80:
233. Хмельницкий, Дмитрий, «Легенда о соцгородах», <https://bit.ly/3V6PXtt>, այց 3 հոկտեմբերի 2022 թ.:
234. Хмельницкий, Дмитрий, «Сталинский конструктивизм. к проблеме хронологии сталинской архитектуры», <https://bit.ly/3PboFjh>, այց 3 հոկտեմբերի 2022 թ.:
235. Цинченко, Галина, «Политика в отношении семьи в первые годы советской власти», <https://bit.ly/3NLRpyb>, այց 22 հունվար 2022 թ.:
236. Azatyan, Vardan, «Disintegrating Progress: Bolshevism, National Modernism, and the Emergence of Contemporary Art Practices in Armenia», *ARTMargins*, 2012, քիւ 1, էջ 62-87:
237. Arevshatyan, Ruben, «Blank Zones in Collective Memory or The Transformation of Yerevan's Urban Space in the 60's», ըստ` *Red Thread*, 2009-2011, քիւ 1-3, էջ 29-35:
238. Bahturina, Alexandra, «Reasons for Curtailing of the New Economic Policy (NEP), Assessment of the Results of Industrialization, Collectivization and Cultural Transformations/ НЭП как политический курс и экономическая система. Экономические и социальные проблемы НЭПа», <https://bit.ly/3NN7svp>, այց 14 փետրվար 2022 թ.:
239. Trofimets, Irina, «The Paradigm of State Policy in the Sphere of Marriage: The View Lawyer», <https://bit.ly/35yhyPw>, այց 11 փետրվար 2022 թ.:

Հարցազրույցներ, բանախոսություններ, զեկույցներ

1. Աբրահամյան, Լևոն, «Թամանյանի Երևանը կոնստրուկտիվիզմի և ստալինյան ճարտարապետության միջև», <https://bit.ly/3vezqrZ>, այց 25 դեկտեմբերի 2022 թ.:
2. Ազատյան, Վարդան, «Մարտահրավերը», <https://bit.ly/3V4EtXn>, այց 8 հուլիսի 2022 թ.:

3. Արևշատյան, Ռուբեն, «Ազգայինը և ճարտարապետությունը», <https://bit.ly/3VrkNwn>, այց` 8 հուլիսի 2022 թ.:
4. Արևշատյան, Ռուբեն, Թադևոսյան, Աղասի, Վերմիշյան Հարություն, «Մշակութային հեղափոխություն», <https://bit.ly/3ufJ1yt>, այց` 8 հուլիսի 2022 թ.:
5. Արևշատյան, Ռուբեն, «Empire Strikes Back կամ արդիությունների կոնֆլիկտ», <https://bit.ly/3VjanyW>, այց` 8 հուլիսի 2022 թ.:
6. Բալյան, Կարեն, «Ճարտարապետական հետընթաց», <https://bit.ly/3Xx37RW>, այց` 8 հուլիսի 2022 թ.:
7. «Ճարտարապետական արդիություններ», <https://bit.ly/3V0nsgS>, այց` 8 հուլիսի 2022 թ.:
8. Պետրոսյան, Սարհատ, «Էպոխան` մի շենքի մեջ», <https://bit.ly/3gyqQQ6>, այց` 8 հուլիսի 2022 թ.:
9. «Վերնատուն. Ռուբեն Արևշատյան 17.07.2019», <https://bit.ly/3Va3tMP>, այց` 31 հոկտեմբերի 2022 թ.: